

1. בכדי שיעשה בריח – בית יוסף סימן תקטו

גרסינן בפרק בכל מערבין (מ.) הנהו בני גננא דגזו להו גוים אסא ביומא טבא לאורתא שרא להו רבינא לאורוחי לאלתר אתו ושיילוהו לרבא אמר להו בעינן בכדי שיעשו וכתב הר"ן בפרק אין צדין (יד. ד"ה הנהו) וא"ת ואמאי מצריכינן להריח כדי שיעשו דהא מחובר מותר להריח בו בשבת ויום טוב כדאמרין בסוכה (ל:): הדס במחובר מותר להריח בו י"ל כיון דאי אפשר להם להשתמש ממנו במקום זה אלא ע"י הגזיזה אסור להריח בו דמכל מקום הרי הן נהנין עכשיו ממלאכת יום טוב ואיכא למיגדר שמא יאמר לגוי לגוזז:

2. טור ובית יוסף אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקטו

ואם חל יום טוב ביום ה' וששי והובאו ביום הראשון כתב בעל העיטור שאסורין עד מוצ"ש בכדי שיעשו וכ"כ בה"ג והר"י מפרי"ש התירה בליל שבת בכדי שיעשו ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל

- א. ואף על פי שהרא"ש לא כתב אלא והר"י מפרי"ש התירו בשבת שאין להחמיר כולי האי ולא הזכיר כדי שיעשו סבר רבינו שלא התיר אלא דוקא בכדי שיעשו דאין סברא להקל יותר במוצאי יום טוב לשבת ממוצאי יום טוב לחול ודין זה שנחלקו בו בעל העיטור והר"י מפרי"ש כתבו הרא"ש בפרק אין צדין (סי' ב) והתוספות כתבו שם (כד: ד"ה ולערב) אומר הר"י דיום טוב שחל להיות בחמישי בשבת ובערב שבת או באחד בשבת ובשני בשבת הבא ביום ראשון שרי ליום שלישי ולא בעינן הראוי לעשות דשני ימים קודם לא שייך שמא יאמר לגוי ויש להחמיר בדבר ע"כ ואף ע"פ שהתוספות כתבו שיש להחמיר בדבר כתב הרא"ש דמסתבר כדעת ר"י:
- ב. כתוב בתרומת הדשן (ח"א סי' עח) דלדברי סמ"ק (שם) דקאמר דדבר שיש בו חשש מחובר או צידה שהובא ביום טוב ראשון אסור ביום טוב שני אפילו לישראל אחר א"כ אם הובאו דגים ביום טוב ראשון שחל להיות בחמישי אי אפשר ליהנות מהן אפילו בשבת שאחר יום טוב ואף על פי שכתב אשיר"י בשם רבינו יחיאל דאפילו לפירוש ר"י שרי בשבת שאחריו נראה דהיינו בפירות שנלקטו מן המחובר דחזו לשבת למיכלינהו חיים אבל דגים דצריכים ביטול ובשבת אסורין לבשלם וביום טוב שני נמי אי אפשר לבשלן משום דמוקצין הם אסורין אפילו לישראל אחר עכ"ל:

3. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קנא עמוד א

משנה. מחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכים. נכרי שהביא חלילין בשבת - לא יספוד בהן ישראל, אלא אם כן באו ממקום קרוב. עשו לו ארון וחפרו לו קבר - יקבר בו ישראל. ואם בשביל ישראל - לא יקבר בו עולמית. גמרא. מאי ממקום קרוב? רב אמר: ממקום קרוב ממש, ושמואל אמר: חיישינן שמא חוץ לחומה לנו. דיקא מתניתין כוותיה דשמואל, דקתני עשה לו ארון וחפר לו קבר יקבר בו ישראל, אלמא: מספיקא שרי, הכא נמי - מספיקא שרי, ותניא כוותיה דרב: עיר שישראל ונכרים דרים בה, והיתה בה מרחץ המרחצת בשבת. אם רוב נכרים - לערב רוחץ בה מיד, אם רוב ישראל - ימתין עד כדי שיחמו חמין. מחצה על מחצה - (אסור, וימתין) + מסורת הש"ס: [ימתין] + עד כדי שיחמו חמין.

4. בית יוסף (בשם הסמ"ג)

... אם אין ידוע אם בשביל ישראל צד דגים בשבת אם לאו או בהיפך שידוע לכל שבשביל ישראל נעשה אבל ספק אם נלקטו היום בשבת אם לאו אותו היום אסור משום ספק מוכן אמנם הם מותרים למוצאי שבת מיד כשמואל ריש פרק שואל (שבת קנא). דאמר אין צריך להמתין במוצאי שבת כדי שיעשו גבי הא דתתן גוי שהביא חלילין לא יספוד בהם ישראל אלא אם כן באו ממקום קרוב ואמר שמואל חיישינן שמא חוץ לחומה לנו פירוש חששא זו לקולא יש לנו לומר שבאו ממקום קרוב ומותר עכ"ל... ונראה שזה שכתב סמ"ג דאם ליקט בשביל גוים ובשביל ישראל אסור למוצאי שבת בכדי שיעשו היינו דוקא כשהרוב ישראל או לפחות מחצה על מחצה אבל אם הרוב גוים לא בעינן כדי שיעשו ...

5. טור ובית יוסף

- ואם הוא ספק אם בא מחוץ לתחום אם לא לרש"י מותר ולדברי הגאונים אסור וכתב הרשב"א שאף לדברי הגאונים אין לאסור אלא בעו"ג שאין שרוי עמו בעיר דאיכא למיחש שמא מחוץ לתחום הביאם אבל עו"ג השרוי עמו בעיר ופירות המצויין בעיר אין לחוש מספק
- א. ופירש רש"י דשמואל לקולא לומר דאע"פ שלא נכנסו לעיר עד הבוקר חוששין שמא מבעוד יום באו בתוך התחום ולנו בלילה חוץ לחומה ולפי דבריו כל היכא דמסתפקא לן האי מילתא תלינן לקולא.
 - ב. אבל הגאונים פירשו דשמואל להחמיר אתא ולומר שאף ע"פ שנכנסו בבוקר השכם אסור דחיישינן שמא בלילה הביאום ממקום רחוק ולנו חוץ לחומה ולפי דבריהם כל היכא דמסתפקא לן האי מילתא תלינן לחומרא ודעת הרי"ף (שבת סה.) כדעת הגאונים וכן דעת הרמב"ם בפרק ו' מהלכות שבת (ה"ו):
 - ג. וכתב הר"ן... דאיכא למידק על דברי רש"י מדאמר רב פפא גוי שהביא דורון אם יש במינו במחובר אסור עד הערב בכדי שיעשו והא תם דאיכא למיתלי שנתלשו מערב יום טוב ואפילו הכי אסור תירץ הרבינו יונה דכל שיש במינו במחובר דרכן של בני אדם ללקוט אותו ביומו ואין לוקטין אותו מבערב וכיון דרוב עושין כן אין תולין להקל עכ"ל ולפי זה ספק אם נלקטו או נצאדו היום אסורים למוצאי שבת או מוצאי יום טוב עד כדי שיעשו כאילו ודאי נלקטו או נצאדו בשבת או ביום טוב ואפילו לדברי רש"י שמפרש דחיישינן שמא חוץ לחומה לנו לקולא קאמר וכבר כתבתי שסמ"ג חלוק על זה. ולענין הלכה נקטינן כדברי הגאונים וסייעתם שהן רבים וגדולים:
 - ד. וכתב הרשב"א... כתב המרדכי בריש פרק אין צדין (סי' תרפה) אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהושע (כד.) משמע דשמואל אית ליה מוקצה אפילו בספק מוכן וכתב אבי העזרי (סי' תשסג) אף על גב דבספק מוכן מחמירין היינו משום דמוקצה הוא כדאיתא בפרק כל הכלים (שבת קכד:) וגם הרחקה לאיסור ולא להקל אבל אם אין ספק מוקצה אלא ספק תחומין כגון שיש לגוי המביא דורון שני בתים ואחד בתוך התחום שרי אפילו למי שבא בשבילו דגרסינן בפרק מי שהוציא והו (מה:) גבי יש תחומין למעלה מעשרה ספק

תחומין דרבנן להקל ואף על גב דדבר שיש לו מתירין הוא לא דמי לביצה דאמר רב אשי בפרק קמא דביצה (ד.) לעולם ספק יום טוב ספק חול דהתם כי מוקמת לה אחזקתה הרי לא נולדה וכן בספק צידה שלא נצוד מה שאין כן בספק תחומין עב"ל:

6. טור ובית יוסף

ודבר שאינו במינו במחובר ואינו מחוסר צידה אם בא מתוך התחום מותר לכל ואם בא מחוץ לתחום אסור לאוכלן למי שהובאו בשבילו אבל מותר לטלטלן ואחרים מותרין אף לאכלן ולערב צריך להמתין מי שהובאו בשבילו כדי שיעשו לרב אלפס וכ"כ בעל התרומות ולר"י א"צ ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל...

ודבר שאין במינו במחובר שהובא לישראל ב"ט ראשון של ר"ה מותר בשני אף על פי שקדושה אחת הן שאין עליו איסור הכנה ולא דבר התלוי בקדושה שנאמר קדושה אחת הם אלא משום קנסא שמא יאמר לו להביא ודיו אם קנסו בראשון וכן משבת ליו"ט

א. ומ"ש ואם בא מחוץ לתחום אסור לאכלן למי שהובאו בשבילו ואחרים מותרים אף לאכלן... ופירש רש"י דטעמא משום דכיון דאיסור תחומין דרבנן (עירובין לו. וש"כ) לא אחמור כולי האי ודי אם אסרוהו על זה.

ב. וכתב הר"ן (יג: ד"ה ופירות) דלדברי הרי"ף (עירובין ה.) והרמב"ן (במלחמות שם ובחי' יז:) שסוברים דתחום שלש פרסאות דאורייתא אפשר שהטעם שהקילו להתירו לישראל אחר היינו משום דאיסור תחומין אינו שוה בכל שמה שהוא לאחד חוץ לתחום הוא לאחר תוך התחום לפיכך הקילו בו:

ג. ודע דבכהאי גוונא דאין במינו במחובר ואינו מחוסר צידה אלא שבא מחוץ לתחום מודה ר"ת דמותר ביום טוב שני משום דבתחומין הקילו

ד. המרדכי כתב בפרק בכל מערבין (סי' תצא) דלאותו ישראל שהובאו בשבילו אסור עד כדי שיעשו במוצאי יום טוב דכיון דהביאם בשביל ישראל א"כ איכא למיחש שמא יאמרו לגוי לך והבא בשביל יום טוב שני אי שרינן ליה בשני אבל לישראל אחר שלא הובאו בשבילו גם ביום טוב ראשון מותר מיד עב"ל וגם הכל בו (סי' נח דף יט ע"ג) כתב בשם הרי"ף...

ה. מיהו אח"כ כתב בשם הרי"ף ג"כ כמזדמה לי שהתיר רבינו יחיאל בשני ימים טובים של גליות גבינות שהובאו מחוץ לתחום גם לאותו ישראל שהובאו בשבילו: ולענין הלכה נקטינן (אף במקום שנהגו כר"ת) כדברי התוספות וה"ר יחיאל דגדולים הן ומקילין במידי דרבנן:

ו. וכתב הרשב"א בתשובה (ח"ד סי' מז) דהא דאמר דדבר שאין במינו במחובר והובאו מחוץ לתחום מותר למי שלא הובאו בשבילו הני מילי בפירות גוי אבל בפירות ישראל אסורין לכל דמוקצין הן דכל שהן חוץ לתחום הקצום הבעלים מדעתן דשל ישראל צריכין הכן אבל של גוי אין צריך הכן:

ז. וכתב עוד (בשו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סימן קנב) שאלת אי סמיכין על בעל העיטור (ח"ב הל' יום טוב מחלוקת ה' קמד.) בגוי שהביא דורון לישראל דאפילו למי שבא בשבילו מותר תוך ארבע אמות תשובה נ"ל דלא שהוא סמך על הירושלמי (ביצה פ"ה ה"ח) שאמר קבלינו ואוכלינו גו מוגרין דידך ואילו בגמרא רב פפא סתם אמר:

ח. מ"ש רבינו ואם בא מחוץ לתחום אסור לאכלן למי שהובאו בשבילו אבל מותר לטלטלן. כ"כ הרא"ש... וטעמא משום דכיון דשרי באכילה לישראל אחר אין לו דין מוקצה ליאסר בטלטול. ומיהו הא דשרי לטלטלם דוקא בתוך ארבע אמות או בתוך העיר דכולא מתא כארבע אמות דמיא אבל להוציאן לא לפי שחפצי הגוי קונים שביתה וכיון שיצאו חוץ מתחומן אין להם אלא ארבע אמות

7. מי מוגדר כ"אחר" – בית יוסף

א. וכתב הרב... בשם סמ"ג דכי אמרינן דאסור לאכלן מי שהובאו בשבילו כל בני ביתו נמי אסורים כמוהו דאדעתא דכולהו אתא כדאיתא בפרק בכל מערבין (מ.) כל דאתא לבי ריש גלותא אדעתא דכולהו רבנן אתא וכ"כ המרדכי בפרק בכל מערבין (שם) דאסור לכל בני הבית כשהובאו בשביל בעל הבית:

ב. ויש לדקדק בדברי בעל תרומת הדשן שכתב בסימן ע"ח אם יש בדבר צורך כגון שזימן אורחים נכבדים וקא בעי להו הך דורון נראה די שסמוך אדברי האשיר"י... ומשמע מדבריו שהאורחים דין ישראל אחר יש להם וזה נראה היפך ממה שאמרו בגמרא כל דאתא לבי ריש גלותא אדעתא דכולהו רבנן אתא... ונ"ל דרבנן הוו סמיכי תדיר אתכא דריש גלותא והילכך כל דאתי לבייתה אדעתא דידהו אתי דהא כולי עלמא ידעי דאי אפשר לתכא דריש גלותא בלא רבנן ומשם למדו המפרשים לבני ביתו הסמוכים תדיר על שולחנו אבל מי שזימן אצלו אורחים כיון שאינם רגילין לסמוך תדיר על שולחנו לא חשיבי מבני ביתו אלא כישאל אחר דמו. ואפשר לחלק בענין אחר ולומר דאורחים נמי חשיבי בבני ביתו וכל מה שאסור לבעל הבית אסור גם להם מיהו הני מילי כשזימנן קודם שהביאו לו הדורון דאיכא למימר דאדעתא דידהו אתא אבל אם זימנן לאחר שהביאו לו הדורון חשיבי כישאל אחר... וראשון נראה עיקר:

8. מחוץ לתחום – כדי שיעשו?

כתב הרא"ש (סי' ב) ואין צריך להמתין לערב בכדי שיעשו דלא החמירו חכמים אלא בדבר שנעשה בו איסורא דאורייתא ואין לחוש שמא הביאו הגוי דרך רשות הרבים סרטיא ופלטיא דלא שכיח האידינא רשות הרבים דששים רבוא בוקעים בו והא דנתן בפרק (מי שהחשיך) [שואל] (שבת קנא.) גוי שהביא חלילין... תירץ ר"י (תוס' ביצה כד: ד"ה ולערב) דשאני מילתא דמת דאוושא טפי והכל יודעים שבשביל המת הביאו ואחמור טפי והרי"ף כתב בתשובה (מובא בתמים דעים סי' קכ"ב) דאף בבא מחוץ לתחום צריך להמתין בכדי שיעשו... והר"ן (יג: ד"ה ופירות) כתב מסתברא דבאין במינו במחובר בעי נמי לערב בכדי שיעשו דלא קיל טפי אין במינו במחובר מיש במינו אלא שהוא מותר לישראל אחר...

ובתרומת הדשן סימן פ"ג כתוב דגוי שהביא דורון לישראל ביום טוב חוץ ל"ב מיל והוא דבר שאין בו חשש צידה או מחובר אף על פי שרוב הגאונים כתבו דתחומין ד"ב מיל דאורייתא יראה דאין להחמיר כמו מחובר וצידה וטעמא משום דכיון דנהגין כר"י והלכות גדולות (לו.) דמפרשים שהטעם שאסרו חכמים דורון שהביא גוי לישראל היינו משום גזירה שמא יאמר לגוי להביא לו מן המחובר או דבר הנצוד ויעשה איסור דאורייתא בשבילו והאי טעמא לא שייך כ"כ בתחומין ד"ב מיל דלא שכיח שיאמר לגוי להביא לו אוכל או משקה כל כך מרחוק...